



Omaishoidon tuen toimintaohje ja  
myöntämisperusteet  
Pohjois-Savon hyvinvointialueella

**Sisällys**

1 Omaishoito ja omaishoidontuki.....	4
1.1 Palvelun peruste ja tarkoitus .....	4
1.2 Omaishoidon keskeiset käsitteet .....	4
2 Omaishoidon tuen myöntämisedellytykset .....	6
2.1 Tuen myöntämisen yleiset edellytykset.....	6
2.2 Omaishoidettavaa (asiakasta) koskevat edellytykset .....	6
2.2.1 Lasten ja nuorten omaishoito .....	7
2.3 Omaishoitajaa koskevat edellytykset .....	8
3 Omaishoidon tuen hakeminen ja päätöksenteko.....	9
3.1 Hakeminen.....	9
3.2 Yleistä tietoa palvelutarpeen arvioinnista .....	9
3.3 Asiakassuunnitelma .....	10
3.4 Päätös ja sen toimeenpano.....	11
4 Omaishoitosopimus.....	12
4.1 Sopimuksen luonne ja sisältö.....	12
4.2 Sopimuksen irtisanominen .....	13
5 Hoitopalkkio.....	14
5.1 Yleistä hoitopalkkiosta.....	14
5.2 Hoitopalkkioluokat .....	14
5.2.1 Hoitopalkkioluokka 1 .....	14
5.2.2 Hoitopalkkioluokka 2 .....	15
5.2.3 Hoitopalkkioluokka 3 .....	16
5.2.4 Hoitopalkkioluokka 4 .....	17
5.3 Hoitopalkkion maksaminen .....	18
5.4 Eläketurva .....	19
5.5 Tapaturmavakuutus .....	19
6 Omaishoitajan lakisääteisen vapaan järjestäminen.....	19
6.1 Yleistä vapaiden järjestämisestä .....	19
6.2 Omaishoidettavan hoito hoitajan vapaiden aikana .....	20
6.2.1 Sijaishoito.....	20
6.2.2 Perhehoito.....	20
6.2.3 Päivätoiminta .....	21
6.2.4 Palveluseteli.....	21
6.2.5 Lyhytaikaishoito .....	21

---

---

6.3 Asiakasmaksut hoitajan vapaan aikaisesta hoidosta .....	21
7 Hoitajan terveydenhoitoon liittyvien käyntien ja muun poissaolon aikainen hoito .....	22
8 Omaishoitajan hoitotehtävää tukevat palvelut .....	22
8.1 Omaishoitajan koulutus ja valmennus .....	22
8.2 Omaishoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastukset.....	23
8.3 Yhteistyö omaishoitoperheiden tukemisessa .....	23

---

## 1 Omaishoito ja omaishoidontuki

### 1.1 Palvelun peruste ja tarkoitus

Omaishoidon tuki perustuu omaishoidon tuesta annettuun lakiin (937/2005) sekä Pohjois-Savon hyvinvointialueella hyväksytyihin myöntämisperusteisiin ja palkkio-luokkiin. Omaishoidon tuki on lakisääteinen sosiaalipalvelu, jonka järjestämis- ja valvontavastuu on hyvinvointialueilla. Omaishoidon tuki on määrärahasidonnainen palvelu, eikä siihen ole subjektiivista oikeutta. Määräraha kohdennetaan eniten hoitoa ja huolenpitoa tarvitseville. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa vuosittain hoitopalkkion vähimmäismäärän ja palkkioihin tehtävän indeksikorotuksen.

Omaishoidontuella tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Omaishoidon tuki on kokonaisuus, joka muodostuu omaishoitajalle maksettavasta hoitopalkkiosta, tuesta ja lakisääteisestä vapaasta sekä omaishoitoa tukevista palveluista.

### 1.2 Omaishoidon keskeiset käsitteet

#### **Asiakasmaksu**

Asiakkaalta perittävät asiakasmaksut määräytyvät sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja koskevan lainsäädännön (734/1992) mukaisesti. Pohjois-Savon hyvinvointialue hyväksyy alueella toteutettavat sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut.

#### **Hakija**

Omaishoidon tukea hakeva henkilö. Hakemus omaishoidon tuesta tehdään hoidettavan nimellä.

#### **Hoitopalkkio**

Omaishoidon tukeen kuuluu hoitopalkkio, joka määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan. Hoitopalkkio maksetaan omaishoitajalle, kyseessä ei ole palkka vaan palkkio. Hoitopalkkio on verotettavaa tuloa, jota varten tulee hakea verottajalta oma verokortti.

#### **Hyvinvointi- ja terveystarkastus**

Hyvinvointialue tarjoaa omaishoitajalle hyvinvointi- ja terveystarkastuksia. Hyvinvointi- ja terveystarkastusten tavoitteena on omaishoitajien hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn arviointi, ylläpitäminen ja edistäminen sekä sairauksien ehkäiseminen ja tunnistaminen.

#### **Omaishoidettava**

Hoidettava henkilö, joka on saanut päätöksen omaishoidon tuesta.

#### **Omaishoidon tuki**

---

Kokonaisuus, joka muodostuu hoidettavalle annettavista tarvittavista palveluista sekä omaishoitajalle maksettavasta hoitopalkkiosta ja lakisääteisestä vapaasta sekä omaishoitajalle annettavasta muusta tuesta.

**Omaishoitaja**

Hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö, joka on tehnyt toimeksiantosopimuksen Pohjois-Savon hyvinvointialueen kanssa.

**Omaishoitosopimus**

Toimeksiantosopimus omaishoidon järjestämisestä Pohjois-Savon hyvinvointialueen ja omaishoitajan kesken. Toimeksiantosopimus ei ole työsopimus.

**Omaishoitajan lakisääteinen vapaa**

Laissa omaishoidon tuesta määritelty omaishoitajan hoitotehtävää tukeva palvelu. Oikeus kolmen vuorokauden vapaaseen syntyy, kun omaishoidettava on hoidettava vähintään 14 päivää kuukaudessa.

**Palveluseteli**

Omaishoitajan lakisääteisen vapaan aikainen hoito voidaan järjestää omaishoidon palvelusetelillä.

**Perhehoito**

Omaishoitajan lakisääteisen vapaanaikaista osa- tai ympärivuorokautista huolenpidon järjestämistä Pohjois-Savon hyvinvointialueen hyväksymän perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona.

**Sijaishoitaja**

Henkilö, joka hoitaa hoidettavaa omaishoitajan lakisääteisen vapaan aikana. Pohjois-Savon hyvinvointialue tekee toimeksiantosopimuksen sijaishoitajan kanssa. Sijaishoito järjestetään hoidettavan kotona tai sijaishoitajan kotona.

**Valmennus**

Hyvinvointialueella on velvollisuus järjestää omaishoitajan hoitotehtävää tukevia palveluja, mm. omaishoitajalle valmennusta ja koulutusta. Valmennuksen tavoitteena on kehittää valmiuksia omaishoitajana toimimiseen sekä tukea omaishoitajuutta.

---

## 2 Omaishoidon tuen myöntämisedellytykset

### 2.1 Tuen myöntämisen yleiset edellytykset

Hyvinvointialue voi myöntää omaishoidon tukea, jos:

- 1) henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee kotioloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa;
- 2) hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palveluiden avulla;
- 3) hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia;
- 4) omaishoito yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävää;
- 5) hoidettavan koti on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva; ja
- 6) tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista.

### 2.2 Omaishoidettavaa (asiakasta) koskevat edellytykset

Omaishoidon tukea voidaan myöntää, jos henkilö tarvitsee alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi kotioloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa. Hoidettava voi tarvita enemmänkin hoitoa ja huolenpitoa kuin mistä omaishoitaja vastaa. Tällöin tarpeeseen vastataan muilla palveluilla.

Omaishoitajan tehtäviin kuuluu esimerkiksi auttaa hoidettavaa jokapäiväisissä henkilökohtaisissa toiminnoissa kuten pukeminen, ruokailu, wc-käynnit, peseytyminen sekä lääkitys ja hoidolliset toimenpiteet. Omaishoitaja voi auttaa hoidettavaa myös esimerkiksi liikkumisessa, kommunikoinnissa ja sosiaalisessa kanssakäymisessä (mukaan lukien vaihtoehtoisten tai korvaavien kommunikointitapojen käyttö ja niissä avustaminen).

Omaishoidon tukea myönnetään pääsääntöisesti tilanteissa, kun tuen tarpeen arvioidaan olevan pysyvä tai pitkäaikainen. Tuki kohdennetaan eniten hoitoa ja huolenpitoa tarvitseville. Omaishoidon tuesta päätettäessä selvitetään, täyttyykö omaishoidon tuelle laissa säädetyt edellytykset sekä Pohjois-Savon hyvinvointialueen myöntämisperusteet tuen saamiselle.

Omaishoidon tukeen ei ole oikeutta, jos hoidettava asuu laitoksessa tai ympärivuorokautisessa palveluasumisessa, tai hoidettava pääsääntöisesti opiskelee muulla paikkakunnalla ja asuu viikot poissa kotoa tai on kokeilulomalla kotona.

---

Omaishoidettavan kodin on oltava terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva. Omaishoidon tuen myöntämisen tulee olla aina hoidettavan edun mukaista.

Omaishoidettavan yksilökohtaisessa toimintakyvyn ja avun- ja palvelutarpeen arvioinnissa voidaan käyttää suuntaa antavina erilaisia arviointivälineitä. Päätöksen tukena käytetään lisäksi tarvittaessa lääkärinlausuntoja tai muita hoitoisuuteen liittyviä lausuntoja.

### **Omaishoidon tuen myöntämisen perusteena on hoidon sitovuus ja vaativuus sekä palveluiden ja muun toiminnan kokonaisuus.**

Yksilöllisen arvioinnin perusteella esimerkiksi seuraavien palvelujen voidaan katsoa vähentävän hoidon sitovuutta ja vaativuutta ja vaikuttavan omaishoidon tuen myöntämiseen:

- Suunnitelman mukainen säännöllinen lyhytaikaishoito, laituskuntoutus, kuntoutus tai perhehoito yli 7 vrk/kuukausi.
- Henkilökohtaisen avustajan palvelut, yli 30 h/kk
- Säännöllistä kotihoitoa tai muuta kotiin järjestettävää palvelua, yli 30 h/kk (esim. hoidon ja huolenpidon palvelut kotiin, lapsiperheiden kotipalvelu)
- Säännöllinen päivä- tai työtoiminta, vähintään neljänä päivänä viikossa
- Säännöllinen päivä- tai työtoiminta, 1–3 päivää/vko ja saa lisäksi muuta hyvinvointialueen järjestämää sosiaali- ja terveyspalvelua 30 h/kk.
- Vammaispalvelun järjestämä aamu- ja iltapäivähoito

#### Hoidon sitovuutta vähentävinä ei huomioida

- Oppivelvollisuuden piirissä olevien opintoja suorittaminen myös, jos opetus toteutetaan hybridimallilla päivätoiminnassa.
- Lakisääteiset omaishoidon vapaat
- Määräaikainen tutkimusjakso, tilapäinen lyhytaikaishoito tai perhehoito, kuntoutusjakso. Toteutuu epäsäännöllisesti.
- Määräaikainen lapsiperheiden kotipalvelu
- Perhetyö
- Jos hoidettava on keskimäärin seitsemän tuntia arkipäivässä muun kuin omaishoitajan hoidettavana

### **2.2.1 Lasten ja nuorten omaishoito**

Lapsilla huolenpidon tarvetta verrataan aina poikkeamana ikätasoon nähden, toisin sanoen hoidon tarvetta verrataan samanikäisen terveen tai vammattoman ja toimintakykyisen lapsen huolenpidon tarpeisiin. Lapsen ikätasosta poikkeavat huolenpidon tarpeet sitovat vanhempia merkittävästi enemmän kuin vastaavan ikäisen terveen lapsen normaali huolenpito. Lasten kasvua, kehitystä ja luontaista omatoimisuuden vahvistumista on tärkeää tukea.

Lapsilla hoitoisuus ja hoidon sitovuus voivat vähentyä, kun ikä ja taidot karttuvat ja nuori itsenäistyy. Vaikeutuvat käytösoireet ja etenevä sairaus voivat toisaalta lisätä hoitoisuutta ja sitovuutta. Samoin kuin aikuisilla, ennen omaishoidon sitovuuden ja

---

palkkioluokan määrittämistä sekä tuen myöntämistä, kartoitetaan lapsen tarvitsemat ja lapsen edunmukaiset muut palvelut ja niiden saaminen. Usein on lapsen etu saada rinnakkain sekä omaishoitoa että esimerkiksi henkilökohtaisen avun palvelua. Omaishoidon tuki ei estä lapselle kuuluvien muiden palvelujen saamista, mutta ne voivat vähentää hoidon sitovuutta.

Lasten hoitoon kuuluu lähtökohtaisesti aina huolenpitoa ja valvontaa, eikä lapsi voi olla esimerkiksi yötä yksinään. Lisäksi on lapsen etu olla varhaiskasvatuksessa, ja lapsilla ja nuorilla on oppivelvollisuus. Koulunkäynti ei estä omaishoidon tuen saamista eikä vaikuta sitovuuteen tai palkkioon. Esimerkiksi ylimmässä 3. palkkioluokassa omaishoidon sitovuus katsotaan yhtäjaksoiseksi, vaikka hoidettava lapsi käy koulua (eikä täten sido hoitajaa yhtäjaksoisesti koulupäivän ajan).

Alle 18-vuotiaiden hoidettavien kohdalla arvioinnissa kiinnitetään huomiota päivittäisten toimintojen lisäksi liikuntakykyyn, kommunikaatioon sekä valvonnan ja erityisen vaativien hoitotoimenpiteiden tarpeeseen kotiympäristössä. Tuki kohdennetaan vaikeasti vammaisen ja/tai vaikeasti pitkäaikaissairaan lapsen hoitoon.

Lapsen tai nuoren omaishoitajalta edellytetään jatkuvaa läsnäoloa, valvontaa ja toiminnan ohjausta päivittäisissä arjen asioissa ja henkilökohtaisissa toimissa (esim. wc-käynti, syöminen, ulkoilu, pukeutuminen), koska hoidettava ei kykene toimimaan ikätasonsa mukaisesti. Lapsella tai nuorella voi olla myös keskittymisen haastetta.

**Tavanomainen lapsen ikään ja vanhemmuuteen liittyvä auttaminen ja vastuu eivät oikeuta omaishoidon tukeen.** Lähtökohtaisesti lapsen lääkehoito on aina vanhempien vastuulla. Pienten lasten kohdalla omaishoidon myöntämisperusteet arvioidaan yksilökohtaisesti, koska pieni lapsi tarvitsee muutenkin ympärivuorokautisesti vanhempiensa hoitoa ja hoivaa. Vanhemman ja omaishoitajan roolit tulee pitää toisistaan erillään. Vanhemmuutta tuetaan tarvittaessa muilla tukimuodoilla.

### 2.3 Omaishoitajaa koskevat edellytykset

Omaishoitajana voi toimia täysi-ikäinen henkilö, jonka terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia. Omaishoitajan on kyettävä kantamaan kokonaisvastuu hoidettavasta sekä takaamaan hänelle turvallinen ja asianmukainen hoito. Omaishoidon tuen myöntämisen edellytyksenä on, että hoidettavan omainen tai läheinen haluaa ryhtyä omaishoitajaksi ja että hoidettava hyväksyy hänet hoitajakseen.

Omaishoidon tuen päätöstä tehtäessä arvioidaan kokonaisvaltaisesti, selviytyykö hoitaja omaishoitoon liittyvistä tehtävistä ja hoitovastuusta. Arvioitaessa hoitajan soveltuvuutta hoitotehtävään, voi soveltuvuuteen vaikuttaa hoitajan fyysinen ja psyykinen terveydentila, mahdolliset sairaudet ja niiden vaatima hoito. Lisäksi arvioidaan hoitajan toimintakyky ja voimavarat, kuten kyky selviytyä päivittäisistä toiminnoista. Hoitajan mahdollinen liiallinen päihteiden käyttö voi olla esteenä omaishoidon tuen myöntämiselle. Tarvittaessa hoitajan on esitettävä lääkärinlausunto

---



terveydentilastaan. Jos omaishoitajalla on enemmän kuin yksi virallinen omaishoitettava, arvioidaan kokonaistilannetta sekä omaishoitajan antaman yksilökohtaisen hoidon osuus. Jokaisesta hoidettavasta on laadittava oma sopimus. Jos omaishoitaja tarvitsee muita kuin omaishoidon hoitotehtävää tukevia sosiaalihuollon palveluja laaditaan hänelle tarvittaessa oma asiakassuunnitelma.

Omaishoitajana toimiminen ei estä omaishoitajan työssäkäyntiä, työnhakemista eikä opiskelua. Omaishoitajan työssäkäynti on mahdollista, kun hoidettavan tarpeista huolehditaan omaishoitajan poissaolon ajan muilla palveluilla tai toiminnalla. Omaishoitajan työssäkäynti voi kuitenkin vaikuttaa siihen, missä määrin omaishoitaja voi vastata hoidettavan hoidon ja huolenpidon tarpeisiin, eli hoidon sitovuuteen.

### 3 Omaishoidon tuen hakeminen ja päätöksenteko

#### 3.1 Hakeminen

Omaishoidon tukea voi hakea kirjallisesti hakemuslomakkeella tai suullisesti ottamalla yhteyttä Pohjois-Savon hyvinvointialueen vammaispalvelukeskuksiin (alle 65-vuotiaat) tai ikääntyneiden asiakasohjaukseen (65 vuotta täyttäneet)

Hakemukset, jotka vaativat moniammatillisen tiimin arviointia ja harkintaa, käsitellään omaishoidon moniammatillisessa työryhmässä, muuten päätöksenteosta vastaavat alueiden asiakas- ja sosiaaliohjaajat.

#### 3.2 Yleistä tietoa palvelutarpeen arvioinnista

Kun hyvinvointialueen sosiaalihuollon palveluksessa oleva on tehtävässään saanut tietää sosiaalihuollon tarpeessa olevasta henkilöstä, hänen on huolehdittava, että henkilön kiireellisen avun tarve arvioidaan välittömästi. Lisäksi henkilöllä on oikeus saada palvelutarpeen arviointi, jollei arvioinnin tekeminen ole ilmeisen tarpeetonta.

Palvelutarpeen arviointi on aloitettava viipymättä ja saatettava loppuun ilman aiheetonta viivytystä. Arvioinnin tekeminen on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä siitä, kun asiakas, asiakkaan omainen tai läheinen tai hänen laillinen edustajansa on ottanut yhteyttä sosiaalipalveluista vastaavaan hyvinvointialueen viranomaiseen palvelujen saamiseksi, jos:

- 1) henkilö on yli 75-vuotias;
- 2) henkilö saa vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) 9 §:n 3 momentin 3 kohdan mukaista ylintä hoitotukea.

Erityistä tukea tarvitsevan lapsen palvelutarpeen arviointi on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä asian vireille tulosta ja arvioinnin on valmistuttava viimeistään kolmen kuukauden kuluessa vireille tulosta.

---

Arviointi tehdään asiakkaan elämäntilanteen edellyttämässä laajuudessa yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa hänen omaisensa ja läheisensä sekä muiden toimijoiden kanssa. Arviointia tehtäessä asiakkaalle on selvitettävä hänen yleis- ja erityislainsäädäntöön perustuvat oikeutensa ja velvollisuutensa sekä erilaiset vaihtoehdot palvelujen toteuttamisessa ja niiden vaikutukset samoin kuin muut seikat, joilla on merkitystä hänen asiassaan. Selvitys on annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää sen sisällön ja merkityksen.

Arviointia tehtäessä on kunnioitettava asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja otettava huomioon hänen toiveensa, mielipiteensä ja yksilölliset tarpeensa. Erityistä huomiota on kiinnitettävä lasten ja nuorten sekä erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen. Ikääntyneen väestön palvelutarpeen selvitystä tehtäessä on lisäksi noudatettava, mitä vanhuspalvelulaissa säädetään. Lastensuojelutarpeen selvittämisestä palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä säädetään lastensuojelulaissa.

Palvelutarpeen arvioinnista vastaa palvelutarpeen arvioimisen kannalta tarkoituksenmukainen sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015) 3 §:ssä tarkoitettu sosiaalihuollon ammattihenkilö, jollei toisin sanota. Erityistä tukea tarvitsevien lasten ja muiden erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden palvelutarpeen arvioinnin tekemisestä vastaa virkasuhteessa oleva sosiaalityöntekijä.

**Ennen päätöksentekoa asiakkaan luokse tehdään kotikäynti.** Kotikäynnin aikana selvitetään kokonaisvaltaisesti hoidettavan hoidon ja huolenpidon tarvetta, omaishoitoperheen tilannetta sekä omaishoitajan tuen tarvetta. Lisäksi käydään läpi omaishoidon tuen myöntämisen edellytykset. Päätöksenteon tukena voidaan käyttää arviointivälineitä (esim. RAI). Saadut arvot ovat suuntaa antavia, päätös tehdään aina asiakkaan kokonaistilanne huomioiden.

Palvelutarpeen arviointi sisältää:

- 1) yhteenvedon asiakkaan tilanteesta sekä sosiaalipalvelujen ja erityisen tuen tarpeesta;
- 2) sosiaalihuollon ammattihenkilön johtopäätökset asiakkuuden edellytyksistä;
- 3) asiakkaan mielipiteen ja näkemyksen palvelutarpeestaan, ellei palvelutarpeen arvioimiseen yhteistyössä asiakkaan kanssa ole ilmeistä estettä;
- 4) asiakkaan ja sosiaalihuollon ammattihenkilön arvion 42 §:n mukaisen oma-työntekijän tarpeesta.

### 3.3 Asiakassuunnitelma

Palvelutarpeen arviointia on täydennettävä asiakkaalle laadittavalla asiakassuunnitelmalla tai muulla vastaavalla suunnitelmalla, ellei suunnitelman laatiminen ole

---

ilmeisen tarpeetonta. Suunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhdessä asiakkaan kanssa.

Asiakassuunnitelma sisältää asiakkaan palvelutarpeen edellyttämässä laajuudessa:

- 1) asiakkaan arvion ja ammatillisen arvion tuen tarpeesta;
- 2) asiakkaan arvion ja ammatillisen arvion tarvittavista palveluista ja toimenpiteistä;
- 3) omatyöntekijän tai muun asiakkaan palveluista vastaavan työntekijän arvio asiakkaan terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömistä sosiaalipalveluista sekä niiden alkamisajankohdasta ja kestosta;
- 4) tiedot siitä kuinka usein asiakas ja omatyöntekijä tai muu asiakkaan palveluista vastaava työntekijä tulevat tapaamaan;
- 5) asiakkaan ja työntekijän arvion asiakkaan vahvuuksista ja voimavaroista;
- 6) asiakkaan ja työntekijän yhdessä asettamat tavoitteet, joihin sosiaalihuollon avulla pyritään;
- 7) arvion asiakkuuden kestosta;
- 8) tiedot eri alojen yhteistyötahoista, jotka osallistuvat asiakkaan tarpeisiin vastaimiseen ja vastuiden jakautuminen niiden kesken;
- 9) suunnitelman toteutumisen seuranta, tavoitteiden saavuttamista ja tarpeiden uudelleen arviointia koskevat tiedot.

**Asiakassuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa**, mutta vähintään 1–2 vuoden välein. Suunnitelman sisältö on sovitettava yhteen henkilön tarvitsemien muiden hallinnonalojen palvelujen ja tukitoimien kanssa. **Omaishoitajan tulee ottaa yhteyttä omaishoidon asiakas- tai sosiaaliohjaajaan, mikäli omaishoitoperheen tilanteessa tapahtuu muutoksia, esimerkiksi hoidon- tai palveluntarpeessa tai hoitajan terveydessä.** Tällöin tilanne arvioidaan uudelleen ja suunnitelmaa päivitetään voimassa olevia myöntämisen perusteita noudattaen. Myös tehtyä päätöstä voidaan tarvittaessa tarkistaa ja muuttaa.

### 3.4 Päätös ja sen toimeenpano

Hakija saa omaishoidontuen myöntämisestä joko myönteisen tai kielteisen kirjallisen päätöksen.

---

Kiireellisiä toimenpiteitä koskeva asia on käsiteltävä ja päätös tehtävä käytettävissä olevien tietojen perusteella viipymättä siten, ettei asiakkaan oikeus välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon vaarannu. Muissa kuin kiireellisissä asioissa päätös on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen, kun asia on tullut vireille.

**Kun päätös on myönteinen, omaishoidontuki myönnetään hakemuksen saapumispäivästä alkaen takautuvasti.**

Päätös on toimeenpantava kiireellisissä tapauksissa viipymättä ja muissa kuin kiireellisissä tapauksissa ilman aiheetonta viivytystä. **Päätös on kuitenkin toimeenpantava viimeistään 3 kuukaudessa asian vireille tulosta.** Aika voi olla tätä pidempi, jos asian selvittäminen erityisestä syystä vaatii pidempää käsittelyaikaa tai toimeenpanon viivästykselle on muu asiakkaan tarpeeseen liittyvä erityinen peruste.

Päätökseen tyytymättömällä on oikeus esittää oikaisuvaatimus kirjallisena kolmenkymmenen (30) päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Jos omaishoidon tuesta tehtävä päätös on kielteinen, omaishoidon asiakas- tai sosiaaliohjaaja huolehtii hakijan riittävästä ohjauksesta ja neuvonnasta muiden toimintojen ja palvelujen piiriin.

## 4 Omaishoitosopimus

### 4.1 Sopimuksen luonne ja sisältö

Kun päätös omaishoidon tuesta on myönteinen, tehdään omaishoitajan ja Pohjois-Savon hyvinvointialueen välillä kirjallinen omaishoitosopimus. Omaishoitosopimus on hoitajan ja Pohjois-Savon hyvinvointialueen välinen toimeksiantosopimus omaishoidon järjestämisestä. Omaishoitajalle maksetaan hoitopalkkiota, ei palkkaa.

Omaishoitaja ei ole työsopimuslain tarkoittamassa työsuhteessa Pohjois-Savon hyvinvointialueeseen, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan. Näin ollen omaishoitajalla ei ole työaikaa, päivärahoikeutta eikä muita vastaavia etuuksia. Omaishoitajat kuuluvat kunnallisen eläketurvan piiriin. Omaishoitaja on vakuutettu omaishoitotyössä tapahtuvan tapaturman varalta. Tapaturman jälkeen on käytävä lääkärin vastaanotolla viivytyksettä ja ilmoitettava tapaturmasta mahdollisimman pian omaishoidon asiakas- tai sosiaaliohjaajalle.

Sopimus tehdään pääsääntöisesti toistaiseksi voimassa olevaksi. **Sopimusta tarkastetaan tarpeen mukaan sopimuksessa määriteltyjen ehtojen puitteissa kulloinkin voimassa olevia omaishoidon tuen myöntämisperusteita noudattaen.** Perustellusta syystä omaishoitosopimus voi olla myös määräaikainen. Perusteltu syy voi olla esimerkiksi odotettavissa oleva hoidettavan kuntoutuminen, asumispalvelupaikan järjestämiseen vaadittava aika tai omaishoitajasta johtuva

---

syy. Omaishoidon tuen myöntämisen edellytyksiä arvioidaan uudestaan ennen määräajan päättymistä.

Solmiessaan omaishoitosopimuksen **omaishoitaja sitoutuu ilmoittamaan pois-  
saoloistaan sekä olosuhteiden tai omaishoitajan terveydentilassa tapahtu-  
vista muutoksista.**

Jos hoidettavan lapsen tai nuoren vanhemmilla on vuoroasumissopimus lapsen asumisesta, jolloin lapsi asuu vuoroittain kummankin vanhemman luona, voidaan omaishoidon tuki järjestää siten, että hoitopalkkiosta 50 % maksetaan toiselle vanhemmalle ja 50 % toiselle vanhemmalle. Tällöin omaishoidonsopimus tehdään kummankin vanhemman kanssa. Tällöin omaishoidon tuen vapaat katsotaan läh-  
tökohtaisesti käytetyksi silloin kun lapsi tai nuori on hoidossa toisen vanhemman luona.

Omaishoitosopimus sisältää tiedot:

- hoitajalle maksettavan hoitopalkkion suuruudesta ja sen maksutavasta
- oikeudesta lakisääteisiin vapaisiin
- lakisääteisten ja muiden vapaiden järjestämisestä
- määräaikaisen sopimuksen kestosta
- hoitopalkkion maksamisesta hoidon keskeytyessä hoitajasta johtuvasta syystä tai hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä
- sopimuksen irtisanomisesta

## 4.2 Sopimuksen irtisanominen

Omaishoitosopimuksen irtisanomisessa noudatetaan omaishoidon tuesta annetun lain säännöksiä. Pohjois-Savon hyvinvointialue voi irtisanoa omaishoitosopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua. Omaishoitaja voi irtisanoa omaishoitosopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kuukauden kuluttua.

Irtisanomisajasta riippumatta **sopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana omaishoito hoidettavan terveydentilan tai muiden olosuhteissa tapahtuvien muutosten takia käy tarpeettomaksi.** Omaishoidettava voi näissä tilanteissa esimerkiksi siirtyä säännölliseen kotihoitoon, ympärivuorokautiseen palveluasumiseen, menehtyä, kuntoutua tai muuttaa toiselle paikkakunnalle esimerkiksi opiskelujen vuoksi niin, ettei perusteita omaishoidon tuelle enää ole. Omaishoitajan menehtyessä sopimus päättyy samaan päivään. Omaishoidontuki päättyy edellä mainituissa tapauksissa ilman erillistä irtisanomista.

Omaishoitosopimus on mahdollista purkaa välittömästi, jos sopimuksen jatkaminen vaarantaa hoidettavan tai omaishoitajan terveyden tai turvallisuuden. Määräajaksi tehty sopimus päättyy ilman irtisanomista määräajan päättyessä.

---

Mikäli omaishoidon tukea haettaessa tai omaishoitosopimuksen voimassa ollessa on annettu tahallisesti virheellisiä tietoja, voidaan omaishoidon tuki lakkauttaa ja maksetut palkkiot periä takaisin.

## 5 Hoitopalkkio

### 5.1 Yleistä hoitopalkkiosta

Omaishoidon tuki myönnetään hoitopalkkiona ja omaishoitoa tukevana palveluina, jotka määritellään hoidettavalle laaditussa suunnitelmassa. **Hoitopalkkion taso määräytyy hoidon päivittäisen sitovuuden ja vaativuuden mukaan** (katso hoidon sitovuutta ja sitovuuden vähenemistä koskevat tekijät luvusta 2.2). Hoitopalkkion tasoa arvioidaan hoidettavan toimintakyvyn muuttuessa omaishoitajan tai hoidettavan pyynnöstä, asiakkaan muuttuneen toimintakyvyn tullessa tietoon muutoin tai vuosittaisella seurantakäynnillä. Uusi palkkiotaso astuu voimaan siitä päivästä, kun toimintakyvyn muutos on tullut asiakas- tai sosiaaliohjaajan tietoon.

Omaishoidon tuen palkkio maksetaan omaishoitajalle korvauksena tehdystä hoitotyöstä. Hoitopalkkiota tarkastetaan kalenterivuositain työntekijän eläkelain palkkakertoimella.

Hoidon sitovuudesta ja vaativuudesta riippumatta hoitopalkkio voidaan omaishoitajan esittämän erityisen syyn perusteella sopia säädettyjä vähimmäismääriä pienemmäksi. Tällainen erityinen syy voi olla esimerkiksi hoitopalkkion vaikutus johonkin sosiaalietuuteen.

### 5.2 Hoitopalkkioluokat

#### 5.2.1 Hoitopalkkioluokka 1

##### Aikuiset ja ikääntyneet

Tähän palkkioluokkaan kuuluva henkilöt, jotka tarvitsevat hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa päivittäin, mutta voivat selviytyä osin itsenäisesti. Hoidettava voi pärjätä tarvittaessa yksin kotona useita tunteja, jopa yön yli. Omaishoitona toteutettava hoitotyö on päivittäin sitovaa. Hoidettava tarvitsee huolenpitoa, ohjausta, apua ja valvontaa säännöllisesti päivittäin. **Hoidettava tarvitsee apua, ohjausta ja valvontaa vähintään 2–3 henkilökohtaisessa päivittäisessä toimeensa:**

- peseytymisessä
  - ruokailun järjestämisessä ja tai syömisessä
  - liikkumisessa ja tai siirtymissä
  - lääkehoidon toteutuksessa
  - pukeutumisessa
  - wc-toiminnoissa
  - terveyden/sairausten hoidossa
  - kommunikoinnissa
-

Hoidon tarve ei välttämättä edellytä hoitajan ja hoidettavan asumista samassa taloudessa, mutta hoitajan tulee sitoutua toistuvaan päivittäiseen hoitoon ja huolenpitoon fyysisin käynnein. Ilman omaishoitajaa hoidettava tarvitsisi kotihoidon käynnejä päivittäisissä henkilökohtaisissa toimissa auttamiseen säännöllisesti vähintään kaksi kertaa päivässä, tai muuta vastaavaa palvelua, kuten esimerkiksi henkilökohtaisen avustajan palvelua. Hoidettavan valvonnassa ja ohjauksessa voidaan käyttää apuna käyntien lisäksi teknisiä apuvälineitä (esim. videopuhelu). Hoidettavalla voi olla kotihoidon, perhehoidon tai asumispalveluiden palveluita omaishoidon tukena.

Tähän palkkioluokkaan kuuluvat myös henkilöt, jotka ovat henkilökohtaisissa toimissaan itsenäisiä, mutta tarvitsevat arjessaan jatkuvaa valvontaa esimerkiksi sairaudesta tai vammasta johtuvan haastavan käyttäytymisen, itsetuhoisuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi, ja omaishoitaja vastaa valvonnasta lähes kaiken aikaa päivittäin osavuorokautisesti päivä- tai yöaikaan.

Hoidettava voi osallistua päivä- tai työtoimintaan tai käydä koulussa. Hoidettavalla voi tarvittaessa olla muita palveluita omaishoidon tukena esimerkiksi omaishoitajan työssäkäynnin vuoksi.

### **Lapset ja nuoret:**

Lapsi tarvitsee paljon enemmän hoitoa ja huolenpitoa kuin ikätoverinsa, hän tarvitsee jatkuvasti apua, ohjausta ja/tai valvontaa päivittäisissä toiminnoissaan, esimerkiksi ruokailu, pukeminen, peseytyminen, wc-toimet, nukkumaan meno, sosiaaliset tilanteet. Lapsi ei selviä itsenäisesti ikätasoon liittyvistä arkitoimista. Lapsella voi olla lisäksi erityisiä hoito- ja kuntoutustoimenpiteisiin tai toiminnanohjaukseen liittyviä tarpeita ja hän tästä syystä tarvitsee valvontaa jonkin verran. Samoin lapsi pystyy olemaan vain hetken yksin tai vanhemman tulee olla koko ajan tavoitettavissa. Lapsella tulee olla avun, ohjauksen ja tai valvonnan tarvetta henkilökohtaisissa päivittäisissä toimissaan. Lapsen vaativastakaan lääkehoidosta huolehtiminen ei yksistään oikeuta omaishoidontukeen.

## **5.2.2 Hoitopalkkioluokka 2**

### **Aikuiset ja ikääntyneet**

Tähän palkkioluokkaan kuuluvat henkilöt, jotka tarvitsevat henkilökohtaista hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa useita kertoja päivässä tai vuorokaudessa. Omaishoitona toteutettava hoitotyö on sitovaa ja vastuu päivittäisestä hoidosta on omaishoitajalla. Hoidettava pärjää tarvittaessa yksin kotona joitakin tunteja. Psykkisesti sairaalla, muistisairaalla tai vammaisella hoidettavalla voi olla turvattomuutta, hallittavissa olevia käytösoireita tai hän ei orientoidu aikaan ja paikkaan.

**Hoidettavaa on autettava tai ohjattava lähes kaikissa päivittäisissä toimissaan:**

- peseytymisessä
  - ruokailun järjestämisessä ja tai syömisessä
-



- liikkumisessa ja tai siirtymissä
- lääkehoidon toteutuksessa
- pukeutumisessa
- wc-toiminnoissa
- terveyden/sairauden hoidossa
- kommunikoinnissa

Ilman omaishoitajaa hoidettava tarvitsisi kotihoidon käyntejä päivittäisissä henkilökohtaisissa toimissa auttamiseen vähintään neljästä kuuteen kertaa päivässä tai vuorokaudessa, tai muuta vastaavaa palvelua sekä tukipalveluita. Hoidettavalla voi olla kotihoidon, perhehoidon tai asumisen palveluita omaishoidon tukena. Hoidettava voi käydä päivätoiminnassa.

Tähän palkkioluokkaan kuuluvat myös henkilöt, jotka ovat henkilökohtaisissa toimissaan itsenäisiä, mutta tarvitsevat arjessaan jatkuvaa valvontaa esimerkiksi sairaudesta tai vammasta johtuvan haastavan käyttäytymisen, itsetuhoisuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi, ja omaishoitaja vastaa valvonnasta päivittäin lähes ympärivuorokautisesti.

### Lapset ja nuoret

Lapsi on lähes kaikissa henkilökohtaiseen hoitoon liittyvissä toimissa toisen konkreettisen avun varassa. Hän tarvitsee paljon hoitoa ja huolenpitoa sekä jatkuvaa apua tai läsnäoloa. Lapsi vaatii jatkuvasti päivittäisissä toimissaan hoitoa, apua, ohjausta tai valvontaa: ruokailu, pukeminen, peseytyminen, wc-toimet, nukkumaan meno, sosiaaliset tilanteet.

Lapsi ei voi olla lyhyttäkään aikaa yksin, vaan lapsen tai nuoren hoidosta huolehtivan on oltava jatkuvasti saatavilla tai lapsi tarvitsee valvontaa karkailun ja impulsiivisuuden vuoksi tai koska hän voi vahingoittaa itseään tai muita, valvonnan tarve voi aiheutua aggressiivisuudesta, aistitoimintojen alenemisesta, eritteillä sotkemisestä, hoitokielteisyydestä, pakkotoiminnoista.

Lapsi voi olla säännöllisesti osan päivästä tai viikoittain esim. koulussa tai päivähoitossa, omaishoitaja voi käydä töissä, kun hoidettava on poissa kotoa.

### 5.2.3 Hoitopalkkioluokka 3

#### Aikuiset ja ikääntyneet

Tähän palkkioluokkaan kuuluvat henkilöt, jotka tarvitsevat runsaasti henkilökohtaista hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa. Omaishoitona toteutettava hoitotyö on erittäin sitovaa ja vaativaa ympäri vuorokauden. Hoidettavaa ei voi jättää yksin. **Hoidettava on täysin autettava tai ohjattava kaikissa päivittäisissä toimissaan:**

- wc-toiminnoissa ja hygienian hoidossa (kasteleva, ei kykene huolehtimaan vaipan vaihdosta/wc-toimistaan)
-



- peseytymisessä, pukeutumisessa, ruokailun järjestämisessä ja syömisessä (syötettävä/letkuruokinta)
- lääkeshoidon toteutuksessa
- siirtyminen, liikkuminen (ei liiku omatoimisesti)
- hoidolliset toimenpiteet
- sosiaalinen kanssakäynti, kommunikointi
- turvallisuus

Hoidettavalla on pitkälle edennyt toimintakykyä heikentävä sairaus, on vuodepotilas tai hän on saattohoidossa. **Ilman omaishoitajaa hoidettava tarvitsisi ympärivuorokautista asumispalvelua** tai laitoshoidtoa tai ympärivuorokautisesti kotisairaalan palveluita tai henkilökohtaisten avustajien palveluita. Omaishoitajan jaksamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota ja järjestettävä tarvittaessa pidennettyjä vapaajaksoja hoitajan jaksamisen tukemiseksi.

Tämän palkkioluokan tilanteet voivat olla joko lyhytaikaisia (esimerkiksi saattohoito, kotiutuminen sairaalasta, toipuminen vakavasta tapatumasta) tai pitkäaikaisia (esimerkiksi vaikeasti muistisairas täysin autettava henkilö, vaikeasti vammaisen henkilö).

### Lapset ja nuoret

Lapsi tarvitsee runsaasti ympärivuorokautisesti hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa kaikissa päivittäisissä toiminnoissa esimerkiksi siirtymisissä, liikkumisessa, WC-käynneissä, peseytymisessä, nukkumaan menossa, pukeutumisessa ja ruokailussa, sosiaalisissa tilanteissa.

Ilman omaishoitajaa hoidettava tarvitsisi ympärivuorokautista asumispalvelua tai laitoshoidtoa tai ympärivuorokautisesti kotisairaalan palveluita tai henkilökohtaisten avustajien palveluita. Omaishoitajan jaksamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota ja järjestettävä tarvittaessa pidennettyjä vapaajaksoja hoitajan jaksamisen tukemiseksi.

Tämän palkkioluokan tilanteet voivat olla joko lyhytaikaisia (esimerkiksi saattohoito, kotiutuminen sairaalasta, toipuminen vakavasta tapatumasta) tai pitkäaikaisia (esimerkiksi vaikeasti vammaisen henkilö).

## 5.2.4 Hoitopalkkioluokka 4

### Aikuiset ja ikääntyneet

Edellytyksenä on, että **hoitajalle järjestyy mahdollisuus jäädä pois ansiotyöstään hoidettavan ollessa hoitoisuuden perusteella palkkioluokassa 3**. Omaishoitaja ei saa mitään muuta korvausta ansiotulon menetyksestä ja hoitajalle jää ainoaksi etuudeksi omaishoidon tuki. Hoitaja on työkäinen. Hoidettava on avuntarpeen perusteella hoitopalkkioluokassa 3.

Hoitopalkkioluokka 4 edellytyksenä on, että hoitajalla ei ole:

---

- sairausvakuutuslain mukaista erityishoitorahaa (Sairausvakuutuslaki (1224/2004) 10 luku)
- äitiys- ja vanhempainrahaa

### Lapset ja nuoret

Ryhmään kuuluvat hoidettavat, joilla on pääsääntöisesti lyhytaikainen hoidollisesti raskas vaihe edellyttäen, että omaishoitaja on lyhytaikaisesti estynyt tekemästä työtä tai päätoimista opiskelua eikä omaishoitajalla ole oikeutta sairausvakuutuslain mukaiseen erityishoitorahaan tai oikeutta vuorotteluvapaalain mukaiseen vuorottelukorvaukseen. Omaishoitaja hoitaa erittäin vaikeasti vammaista tai sairasta lasta kotona. Päävastuu hoidosta on omaishoitajalla. Hoidollisesti raskas siirtymävaihe voi olla esimerkiksi saattohoitotilanne, vakavan sairauden hoito tai henkilön toipuminen vakavasta tapaturmasta. Tällöin hoidettava tarvitsee, yleensä lyhytaikaisesti, normaalia enemmän hoivaa ja huolenpitoa.

### 5.3 Hoitopalkkion maksaminen

Hoitopalkkio on hoitajalle veronalaista tuloa, ja se maksetaan jälkikäteen hoitajan ilmoittamalle pankkitilille kuukauden 15. päivänä.

Omaishoitajan tulee itse tarkistaa tuen mahdolliset vaikutukset muihin saamiinsa etuuksiin.

Hoidon keskeytyminen voi vaikuttaa palkkioon. **Hoitajalla on velvollisuus ilmoittaa hoidon keskeytyksistä heti omaishoidon asiakas- tai palveluohjaajalle. Myös olosuhteissa tapahtuvista muutoksista on ilmoitettava, esimerkiksi omaishoitajan terveydentilan heikentymisestä. Aiheettomasti maksettu omaishoidon palkkio voidaan periä takaisin.**

Jos omaishoito keskeytyy tilapäisesti hoidettavan terveydentilasta johtuvasta syystä, palkkion maksaminen keskeytyy 30 vrk:n kuluttua siihen saakka, kunnes hoitaja jatkaa hoitamista. Hoitajan sairauden aiheuttaman hoidon keskeytyksen ajalta hoitajalla on oikeus hoitopalkkioon sairastumispäivältä ja sitä seuraavilta yhdeksältä päivältä. Hoitajan sairastuessa palkkion maksaminen ei keskeydy, mikäli hoito järjestyy omien verkostojen turvin. Mikäli omaishoito keskeytyy muusta kuin omaishoidettavan tai omaishoitajan terveyteen liittyvästä syystä, ja hyvinvointialue vastaa hoidettavan hoidosta, palkkion maksaminen keskeytyy 1 vrk:n kuluttua siihen saakka, kunnes hoitaja jatkaa hoitamista. Huomioitavaa on, että palkkion maksu ei keskeydy lakisääteisten vapaiden aikana. Hoitajalle tai hoidettavalle myönnetty kuntoutusjakso tai sopeutumiskurssi ei myöskään aiheuta keskeytystä omaishoidon tuen maksamiseen.

---

## 5.4 Eläketurva

Omaishoitajat kuuluvat kunnallisen eläketurvan piiriin. Eläkettä karttuu aina vakuutamisvelvollisuuden ylärajaan asti, yläraja määräytyy omaishoitajan syntymävuoden ja kuukauden mukaan. Omaishoidon eläkettä haetaan samalla kuin muutakin eläkettä ja sen myöntää eläkelaitos, joka maksaa muunkin eläkkeen. Mikäli eläkkeen maksajia on useita, omaishoidon eläkkeen maksaa KEVA.

## 5.5 Tapaturmavakuutus

Omaishoitaja on vakuutettu omaishoitotyössä tapahtuvan tapaturman varalta. Tapaturman sattuessa on käytävä viipymättä lääkärin vastaanotolla ja ilmoitettava tapaturmasta omaishoidon asiakas- tai sosiaaliohjaajalle. Myös hyvinvointialueen kanssa sopimuksen tehnyt omaishoidon sijaishoitaja on vakuutettu tapaturman varalta.

# 6 Omaishoitajan lakisääteisen vapaan järjestäminen

## 6.1 Yleistä vapaiden järjestämisestä

Pohjois-Savon hyvinvointialueella omaishoitajalla on oikeus kolmen vuorokauden kuukausittaiseen vapaaseen.

On toivottavaa, että omaishoitaja heti omaishoitotosopimuksen saatuaan alkaa huolehtia lakisääteisten vapaidensa pitämisestä. **Vapaiden pitäminen ylläpitää ja edistää omaishoitajan jaksamista ja hyvinvointia, jolloin myös hoidettava pystyy asumaan kotonaan mahdollisimman pitkään.** Sidonnaisuus hoitotyöhön on ratkaiseva tekijä arvioitaessa omaishoitajan oikeutta vapaaseen. Hoidon katsotaan olevan sitovaa, vaikka hoidettava viettäisi osan vuorokaudesta kodin ulkopuolella järjestettävissä sosiaali- ja terveystalouksissa tai kuntoutuksessa.

Pohjois-Savon hyvinvointialueella omaishoitajan lakisääteinen vapaa voidaan järjestää seuraavilla tavoilla: sijaishoito, perhehoito, päivätoiminta, palveluseteli tai lyhytaikainen hoito. Järjestämistavoissa on alueellisia eroja. Omaishoidontuen asiakas- tai sosiaaliohjaaja ja omaishoitoperhe sopivat yhdessä lakisääteisen vapaan järjestämistavan ja se kirjataan tehtävään suunnitelmaan. Tavoitteena on, että vapaa järjestetään säännöllisesti ja suunnitelmallisesti. Omaishoitajan jaksamisen tueksi on suositeltavaa, että lakisääteiset vapaat pidetään kuukausittain. Vapaapäiviä ei voi pitää ennakoon. Vapaapäivät voi pitää sen kuukauden aikana, jolloin toimii omaishoitajana. Sallittua on vapaan kerryttäminen korkeintaan kolmelta kuukaudelta (ei koske lisäpäiviä). Vapaoikeutta ei synny sellaiselta kuukaudelta, jonka aikana omaishoitoa on toteutunut alle 14 vrk esimerkiksi hoidettavan sairaalassaolon vuoksi. Lakisääteiset vapaat tulee käyttää saman kalenterivuoden aikana. Omaishoitotyön ollessa erityisen raskasta, hoitajalle voidaan viranhaltijan harkinnalla myöntää ns. lisäpäiviä. Asiakas- tai sosiaaliohjaaja arvioi säännöllisen lisäpäivien tarpeen, joka perustuu omaishoitajan jaksamisen ja voimavarojen tukemiseen omaishoitotehtävässä kuukausittain.

---

## 6.2 Omaishoidettavan hoito hoitajan vapaiden aikana

### 6.2.1 Sijaishoito

Pohjois-Savon hyvinvointialue voi järjestää omaishoitajan vapaan aikaisen hoidon tekemällä tehtävään soveltuvan henkilön kanssa toimeksiantosopimuksen. Sijaishoitajalta edellytetään samat vaatimukset kuin omaishoitajalta. Sopimuksessa **henkilö sitoutuu huolehtimaan omaishoitajan vapaan aikaisesta hoidosta**. Sopimus voidaan tehdä toistaiseksi voimassa olevaksi tai määräaikaiseksi. Sijaishoitaja voi olla esimerkiksi hoidettavan omainen tai muu läheinen henkilö. Jos sijaishoitaja on saman perheen tai talouden jäsen, hänen tulee ottaa täysi hoitovastuu hoidettavan hoidosta omaishoitajan vapaan aikana. Arkinen hoidettavan hoitoon osallistuminen perheenjäsenenä yhdessä omaishoitajan kanssa ei oikeuta sijaishoidon palkkioon.

Sijaishoito järjestetään joko hoidettavan kotona tai sijaishoitajan kotona. Hoidon on oltava aina hoidettavan edun mukaista. Sijaishoidon on turvattava hoidettavan hyvinvointi, terveys ja turvallisuus. Sijaishoito edellyttää sekä omaishoitajan että hoidettavan suostumusta.

Pohjois-Savon hyvinvointialue maksaa sijaishoitosopimuksen tehneelle hoitajalle hoitopalkkion. Toteutuneet sijaishoitopäivät/-tunnit ilmoitetaan sähköisesti suoraan Oima-palveluun, tai erillisellä lomakkeella Pohjois-Savon hyvinvointialueen ilmoittamalle taholle. Hoitopalkkio maksetaan takautuvasti seuraavan kuukauden 15. päivä. Sijaishoidon palkkio on veronalaista tuloa.

### 6.2.2 Perhehoito

Omaishoitajan lakisääteisen vapaan aikainen hoiva on mahdollista järjestää perhekodissa perhehoitajan luona tai perhehoitoa voidaan antaa myös hoidettavan kotona. Perhehoitajana voi toimia perhehoitajavalmennuksen käynyt henkilö, jonka kanssa Pohjois-Savon hyvinvointialue tekee sopimuksen perhehoitajana toimimisesta. Lyhytaikainen perhehoito ei sisällä lääkkeitä eikä muita henkilökohtaisia hoitotarvikkeita.

Halutessaan vapaavuorokauden voi vaihtaa osavuorokautiseen hoitoon

- Yhden vapaavuorokauden voi vaihtaa kahteen enintään neljä tuntia/päivä kestävään perhehoitoon, jolloin perhehoitoa voi toteutua kuutena päivänä kuukaudessa. Kolmen vuorokauden vapaa toteutuu siis 6 päivänä á maks. 4 tuntia kuukaudessa.
- Vapaavuorokausi voi vaihtoehtoisesti toteutua 5–24 tuntia kestäväenä perhehoitona, jolloin perhehoitoa voi toteutua kolmena päivänä kuukaudessa. Kolmen vuorokauden vapaa voi toteutua siis 3 päivänä á 5–24 tuntia kuukaudessa.

Kalenterikuukauden aikana perhehoidossa voi käyttää vain jompaa kumpaa yllä kuvatuista vapaan järjestämistavoista.

---

### 6.2.3 Päivätoiminta

Omaishoitajan lakisääteinen vapaa voidaan järjestää siten, että hoidettava osallistuu päivätoimintaan. Neljä päivätoimintapäivää kuukaudessa vastaa yhtä vapaa-vuorokautta silloin kun päivätoimintapäivän kesto on 6 tuntia.

### 6.2.4 Palveluseteli

Palveluseteli voidaan myöntää omaishoitajan lakisääteisen vapaan järjestämiseen yksityisessä hoitokodissa (lyhytaikaishoito), päivätoiminnassa tai asiakas voi halutessaan vaihtaa lakisääteiset vapaavuorokaudet lyhemmäksi ajaksi palvelua omaan kotiin. Palvelusetelillä omaishoitaja voi ostaa palveluita, jotka tukevat voimavaroja, hoidettavan hyvinvointia ja kotona asumista Pohjois-Savon hyvinvointialueen hyväksymiltä yksityisiltä palveluntuottajilta tai järjestöiltä. Palveluseteliä myönnetään vuosittain määrärahojen puitteissa. Lyhytaikaishoidossa asiakkaan maksettavaksi jää lakisääteinen omavastuuosuus.

Kotiin annettavan palvelun seteli

Omaishoitaja valitsee palveluntuottajan (parastapalvelua.fi) ja sopii hänen kanssaan palvelujen sisällöstä ja käyntien määrästä. Palvelua tilatessa on hyvä huomioida, että seteli toistuu automaattisesti samansuuruisena kuukausittain ja se, että **käyttämätön saldo ei siirry seuraavalle kuukaudelle**. Omaishoitaja voi halutessaan käyttää useampaa palveluntuottajaa, jolloin kannattaa kiinnittää erityistä huomiota saldoon. Mikäli omaishoitaja haluaa kerryttää palveluseteliä, tästä tulee sopia asiakas- tai sosiaaliohjaajan kanssa. Seteliä voi kerryttää korkeintaan kolmen kuukauden ajalta sovituksi. Kotipalvelua ostettaessa asiakkaan maksettavaksi voi jäädä palveluntuottajan matkakorvaukset tai palvelusetelin arvon ylittävät ostetut palvelut.

### 6.2.5 Lyhytaikaishoito

Pohjois-Savon hyvinvointialueen asumispalveluyksiköissä on lyhytaikaishoitopaikkoja, joita voidaan käyttää omaishoidon lakisääteisten vapaapäivien järjestämiseen pääsääntöisesti silloin, kun hoidettava tarvitsee ympärivuorokautista hoitoa eikä muut vapaan järjestämisen tavat ole mahdollisia tai vastaa omaishoitoperheen tarpeeseen. Lyhytaikaishoito asumispalveluyksikössä ei sisällä lääkkeitä eikä henkilökohtaisia hygieniatuotteita.

## 6.3 Asiakasmaksut hoitajan vapaan aikaisesta hoidosta

Asiakasmaksut peritään Pohjois-Savon hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuhinnaston mukaisesti. Sosiaali- ja terveystalvasta perittävät asiakasmaksut löytyvät Pohjois-Savon hyvinvointialueen internet sivuilta.

---

Mikäli perheellä on taloudellisia vaikeuksia selviytyä Pohjois-Savon hyvinvointialueen asiakasmaksuista tavanomaista suurempien sairaus- ym. kulujen vuoksi, maksuihin voi hakea asiakasmaksun alentamista tai perimättä jättämistä vapaamuotoisella hakemuksella. Lisätietoa ja opastusta saa omaishoidon asiakas- tai sosiaaliohjaajalta.

## 7 Hoitajan terveydenhoitoon liittyvien käyntien ja muun poissaolon aikainen hoito

Hoitajan terveydenhoitoon liittyvät ja muut hoitajan poissaolot voivat olla ennalta suunniteltuja tai äkillisiä. Mikäli poissaolon aikainen hoito ei järjesty asiakkaan omien verkostojen avulla, muita vaihtoehtoja voivat olla esimerkiksi päivä- ja lyhyt-aikaishoito asumispalvelussa tai perhehoidossa tai mahdollinen kotihoidon käynti tilanteen mukaan.

Tilanteissa, joissa hoitaja äkillisesti on kykenemätön huolehtimaan hoidettavasta, eikä hoiva järjesty omien verkostojen avulla, Pohjois-Savon hyvinvointialue järjestää hoidon kulloinkin parhaaksi katsomallaan tavalla huomioiden hoidettavan kokonaistilanteen.

**Suunnitelma omaishoitajan terveydenhoitoon tai muun poissaolon aikaiseen hoitoon liittyvästä hoitojärjestelystä tehdään ennakkoon ja kirjataan asiakassuunnitelmaan.**

Hoitajan terveydenhoitoon liittyvien käyntien tai muun poissaolon aikaisesta, omaishoitoa korvaavasta hoidosta perittävä maksu määräytyy Pohjois-Savon hyvinvointialueen hyväksymien asiakasmaksuperusteiden mukaan.

## 8 Omaishoitajan hoitotehtävää tukevat palvelut

Hyvinvointialue järjestää omaishoitajalle hoitotyön vaatimia välttämättömiä muita palveluita sekä palveluohjausta- ja neuvontaa. Asiakas- tai sosiaaliohjaaja on säännöllisesti yhteydessä omaishoitoperheisiin tukeakseen omaishoitajaa ja arvioidakseen omaishoitoperheen palveluntarvetta. Hoitajalla on myös oikeus saada tukea ja neuvoja hoitotyössään.

### 8.1 Omaishoitajan koulutus ja valmennus

Omaishoitolain 3 a §:n mukaan hyvinvointialueen on tarvittaessa järjestettävä omaishoitajalle valmennusta ja koulutusta hoitotehtävää varten. Omaishoitajille järjestettävän valmennuksella ja koulutuksella pyritään tukemaan omaishoitajuutta ja antamaan tehtävään tarvittavia valmiuksia.

---

## 8.2 Omaishoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastukset

Hyvinvointialue tarjoaa omaishoitajalle hyvinvointi- ja terveystarkastuksia sekä hänen hyvinvointiaan ja hoitotehtäväänsä tukevia sosiaali- ja terveyspalveluja. Tarkastukset ovat omaishoitajalle maksuttomia ja niitä toteutetaan kahden vuoden välein. Omaishoitajan tarve tarkastuksille ja muille palveluille arvioidaan osana palvelutarpeen ja omaishoidontuen arviointia ja seurantaa. Hyvinvointi- ja terveystarkastusten tavoitteena on omaishoitajien hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn arviointi, ylläpitäminen ja edistäminen sekä sairauksien ehkäiseminen ja tunnistaminen. Omaishoitajaa tuetaan tekemään hänen omaa terveyttään ja hyvinvointiaan edistäviä valintoja.

## 8.3 Yhteistyö omaishoitoperheiden tukemisessa

Omaishoitajaa tukevia palveluita ovat myös mahdolliset kuntoutuspalvelut sekä kolmannen sektorin tuottamat palvelut kuten vertaistuki, lomat, virkistys, koulutus ja sopeutumisvalmennus. Koulutusta ja valmennusta voidaan yhteistyössä järjestää jo ennen omaishoitotehtävän alkamista sekä niille omaishoitajille, jotka eivät ole tehneet omaishoitosopimusta Pohjois-Savon hyvinvointialueen kanssa. Omaishoitajien palveluilla on merkittävä rooli perheiden tukemisessa ja hyvinvointialueen palveluiden täydentämisessä.

---